

Ewelina Wojewoda, Luiza Bergcholc

Znęcanie się nad zwierzętami przez patotwórców jako przyczynek do dyskusji nad problematyką zwalczania postępującej patologizacji cyberprzestrzeni

*Animal abuse by pathocreators as a contribution
to the discussion on combating the progressing
pathologization of cyberspace*

Abstract

The issue of animal abuse in the face of developing new technologies, particularly those related to audiovisual communication in real-time at a distance, has taken on a new dimension today. This is a consequence of the pathologization of virtual space, which provides opportunities to popularize deviant behaviours, including the commission of crimes against the humanitarian protection of animals. The development of new forms of pathoinfluencing, especially pathostreaming, vividly confirms this. Perpetrators engage in a series of pathological behaviours that involve inflicting physical pain and psychological suffering on animals.

The purpose of this study is to showcase a small segment of new social pathology known as pathocreativity. Exploring cases of animal cruelty by pathocreators, as well as the specifics of deviant behaviours in virtual spaces, will help reveal the extent of the threat posed by this phenomenon and outline directions for actions focused on prevention and eradication.

Keywords: pathostreaming, pathoinfluencing, pathocreator, animal abuse, prevention

Dr Ewelina Wojewoda, Uniwersytet w Białymstoku, Polska, ORCID: 0000-0003-1684-506X, e-mail: e.wojewoda@uwb.edu.pl

Mgr Luiza Bergcholc, Uniwersytet w Białymstoku, Polska, ORCID: 0000-0002-3963-7143, e-mail: luizabergcholc@gmail.com

Data zgłoszenia tekstu przez autorki: 7.06.2024 r.; data zaakceptowania do publikacji: 18.02.2025 r.

Streszczenie

Problematyka znęcania się nad zwierzętami w obliczu rozwoju nowych technologii, przede wszystkim związanych z audiowizualnym komunikowaniem się w czasie rzeczywistym na odległość, przybrała współcześnie nowe oblicze. Jest to pokłosiem patologizacji przestrzeni wirtualnej, która stwarza możliwości do popularyzowania dewiacyjnych zachowań, w tym popełniania przestępstw przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt. Dobitnie potwierdza to rozwój nowych form patoinfluencingu, a zwłaszcza patostreamingu. Patotwórcy dopuszczają się szeregu patologicznych zachowań, które polegają na zadawaniu zwierzętom bólu fizycznego i cierpienia psychicznego.

Celem opracowania jest ukazanie niewielkiego wycinka nowej patologii społecznej, jaką stanowi patotwórczość. Przybliżenie przypadków znęcania się nad zwierzętami przez patotwórców, jak również specyfiki dewiacyjnych zachowań w przestrzeni wirtualnej, pozwoli przedstawić skalę zagrożenia tym zjawiskiem i naznaczyć kierunki działań skoncentrowanych na profilaktyce i zwalczaniu tego fenomenu.

Słowa kluczowe: *patostreaming, patoinfluencing, patotwórca, znęcanie się nad zwierzętami, profilaktyka*

1. Wprowadzenie

Problematyka znęcania się nad zwierzętami jest zjawiskiem bardzo złożonym, wywołującym szerokie implikacje społeczne. Od lat stanowi też przedmiot interdyscyplinarnych badań, w których dąży się do poznania motywacji sprawców, mechanizmów i konsekwencji ich zachowań, jak również wypracowania narzędzi pozwalających zapobiegać i zwalczać przejawy tego fenomenu. Znęcanie się nad zwierzętami manifestuje się w różnych formach. Nie chodzi tu tylko o zadawanie zwierzętom cierpienia fizycznego (np. bicie, przypalanie) czy psychicznego¹ (np. złośliwe straszenie, drażnienie)², ale także zaniechanie zapewnienia im właściwej opieki weterynaryjnej. Ta ostatnia z form znęcania została wyodrębniona stosunkowo niedawno, co wiąże się z postępującą w społeczeństwie zmianą w zakresie postrzegania zwierząt i roli człowieka w opiece nad nimi. Na początku skupiano się tylko na piętnowaniu przypadków zaniedbań w leczeniu zwierząt domowych i niezapewniania im stosownych warunków bytowych. W ostatnich latach coraz częściej zwraca się jednak uwagę na konieczność dbania o dobrostan zwierząt gospodarskich³. Pokłosiem tego jest podnoszenie w dyskursie publicznym kwestii znęcania się nad zwierzętami gospodarskimi, które często narażone są także na różne formy cierpienia towarzyszące wykorzystywaniu ich do celów przemysłowych⁴. Jednocześnie w przestrzeni medialnej nagłaśniane są również przypadki zoofilii, która stanowi bardzo kontrowersyjną praktykę polegającą na zaspokajaniu popędu seksualnego z użyciem zwierzęcia, wpisującą się jednocześnie w pojęcie znęcania nad zwierzętami.

Przestępczość wobec zwierząt jest nieodłącznym elementem obrazu całej przestępczości w naszym kraju, co potwierdzają jednoznacznie dane ze statystyk kryminalnych gromadzonych przez Policję⁵ i Ministerstwo Sprawiedliwości⁶. Według statystyk opublikowanych przez Policję od 1999 r. do 2021 r. obserwuje się znaczący wzrost liczby postępowań wszczętych na podstawie art. 35 ust. 1–2 ustawy o ochronie zwierząt⁷. W tych latach wzrosła także liczba przestępstw stwierdzonych (1864 w 2021 r.). Należy zauważyć przy tym, że wskaźnik wykrycia tego rodzaju przestępczości wciąż pozostaje niski – w 2021 r. wyniósł on jedynie 63,5%. Przestępczość na szkodę zwierząt bez wątpienia objęta jest też ogromną ciemną liczbą. Jest to uwarunkowane specyfiką ofiar, które same nie mogą bronić swoich praw. Ponadto zwierzęta są zależne od swoich opiekunów, którzy jednocześnie mogą być ich oprawcami. Dodatkowo wciąż

¹ Z. Podedworny, *Przemoc domowa a przemoc wobec zwierząt. Analiza prawnowo-wiktyologiczna*, „Biuletyn Kryminologiczny” 2019/26, s. 97–98.

² Zob. np. A. Osija, K. Fiszdón, *Lęk separacyjny u psów – przyczyny, objawy, metody leczenia*, „Życie Weterynaryjne” 2015/90(12), s. 793.

³ Szerzej R. Kołacz, Z. Dobrzański [red.], *Higiena i dobrostan zwierząt gospodarskich*, Wrocław 2019, s. 714.

⁴ Zob. np. P. Palen, *Wybrane aspekty prawne ochrony zwierząt gospodarskich w Polsce*, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 2017/2, s. 2–3.

⁵ Dane statystyczne Policji, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/wybrane-ustawy-szczegol/ustawa-o-ochronie-zwier/50889,Ustawa-o-ochronie-zwierzat.html> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁶ Dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁷ Ustawa z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r. poz. 1580 ze zm.) – dalej u.o.z.

„pokutujące” standardy traktowania zwierząt w niektórych społecznościach, np. na terenach wiejskich, również mają wpływ na skalę tego zjawiska. W środowiskach wiejskich, tworzących zamknięte enklawy, w których relacje międzyludzkie często opierają się na bliskim kontakcie i wzajemnej zależności, obawa przed możliwymi reperkusjami za zgłoszenie przestępstwa może skutkować niższą skłonnością do informowania organów ścigania o przypadkach znęcania się nad zwierzętami. Może to wynikać także ze strachu przed zemstą lub ostracyzmem społecznym, którego konsekwencje w małych społecznościach są szczególnie dotkliwe.

Chociaż problematyka znęcania się nad zwierzętami nie stanowi żadnego *novum* i od lat jest obecna w pracach z zakresu prawa karnego i kryminologii⁸, to w obliczu rozwoju nowych technologii, przede wszystkim związanych z audiowizualnym komunikowaniem się w czasie rzeczywistym na odległość, przybrała ona nowe oblicze. Jest to pokłosiem patologizacji przestrzeni wirtualnej, która stwarza możliwości do popularyzowania dewiacyjnych zachowań, w tym popełniania przestępstw przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt. Dobitnie potwierdza to rozwój nowych form patoinfluencingu⁹, a przede wszystkim patostreamingu¹⁰.

W ostatnich latach coraz częściej można spotkać w sieci materiały wideo oraz transmisje *live*, w których dokumentowane są akty znęcania nad zwierzętami, czyli czyny zabronione objęte penalizacją w art. 35 ust. 1a i 2 u.o.z. Tego typu materiały są nierzadko szczególnie drastyczne, albowiem patostreamerzy dopuszczają się bardzo wyrafinowanych i przepełnionych agresją zachowań, które nastawione są na zadawanie zwierzętom bólu fizycznego i cierpienia psychicznego. Poza stosowaniem przemocy fizycznej i złośliwym zastraszaniem zwierząt zdarzały się także przypadki

⁸ Zob. np. E.M. Guzik-Makaruk, E. Wojewoda, *Prawnokarne i kryminologiczne aspekty znęcania się nad zwierzętami*, [w:] *Meandry prawa – teoria i praktyka*, red. E.W. Pływaczewski, J. Bryk, Szczepiński 2017, s. 175–188; A. Fijałkowska, *Problem strony podmiotowej przestępstwa znęcania się nad zwierzętami na gruncie ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Iuridica” 2021/97, s. 169–181, <https://doi.org/10.18778/0208-6069.97.10> (dostęp: 20.05.2024 r.); J. Helios, W. Jedlecka, *Paternalizm w zawodzie lekarza weterynarii? O relacji lekarz weterynarii – opiekun zwierzęcia*, „Życie Weterynaryjne” 2023/98(11), s. 691; J. Helios, W. Jedlecka, *Zwierzęta jako ofiary przemocy domowej*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2022/63, s. 27–43, <https://doi.org/10.19195/2084-5065.63.3> (dostęp: 20.05.2024 r.); D. Dajnowicz-Piesiecka, *Temporary removal of an animal from its owner or keeper on the basis of Art. 7 of the Animal Protection Act*, „Studia Iuridica Toruniensis” 2022/30, s. 89–112, <https://doi.org/10.12775/SIT.2022.005> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁹ Patoinfluencing polega na prezentowaniu i promowaniu destruktoryjnych bądź nieetycznych zachowań przez twórców określanych mianem patoinfluencerów. Wykorzystują oni media społecznościowe, aby manifestować patologiczne zachowania.

¹⁰ Patostreaming to zjawisko polegające na prowadzeniu internetowych transmisji na żywo, podczas których twórcy dopuszczają się patologicznych i niezgodnych z normami zachowań. Tego typu przekazy są transmitowane głównie w celach zarobkowych. Zwykle zrzeszają również pokazną widownię, która wspiera patostreamerów finansowo poprzez darowizny pieniężne bądź wysyłanie wirtualnych prezentów, które można następnie wymienić na pieniądze. Szerzej L. Bergcholc, *Patostreaming jako nowe wyzwanie dla kryminologii w kontekście współczesnych cyberzagrożeń*, [w:] *Prawo karne i kryminologia wobec kryzysów XXI wieku*, red. E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, Warszawa 2022, s. 341–352; L. Bergcholc, *Rola mediów społecznościowych w kształtowaniu przestrzeni dla cyberprzemocy i przestępczości na przykładzie patoinfluencingu i patostreamingu*, [w:] *Nauki penalne: synergia teorii i praktyki*, red. A. Danielewska, K. Kalbarczyk, Lublin 2024, s. 147–156; L. Bergcholc, *Rola patostreamingu w propagowaniu przemocy – ujęcie kryminologiczno-wiktymologiczne*, [w:] *Psychologiczne i społeczne uwarunkowania przemocy w ujęciu naukowym*, red. I. Młodoch-Mendoń, M. Maciąg, Lublin 2024, s. 80–90.

utrzymywania ich w niewłaściwych warunkach bytowania czy podejmowania wobec nich zachowań noszących znamiona zoofilii.

Jest to bardzo niebezpieczny trend, szczególnie biorąc pod uwagę to, że odbiorcami patotreści są najczęściej dzieci¹¹, które deklarują, iż patotreści powodują u nich m.in. rozbawienie, zaciekawienie oraz zdziwienie. Większość z nich aktywnie uczestniczy też w śledzeniu transmisji, komentowaniu zamieszczonych materiałów oraz pisaniu na czatach, stając się tym samym współtwórcami treści cyfrowych¹². Rodzi to poważne ryzyko adaptowania i replikowania negatywnych wzorców zachowań, zaobserwowanych u patotwórców, a zatem dążenia do naśladowania swoich idolów w życiu codziennym. Na marginesie należy zasygnalizować, że przypadki znęcania się nad zwierzętami przez nieletnich sprawców wcale nie należą do rzadkości¹³. Ponadto wypada zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo pojawienia się desensytyzacji społeczeństwa na przemoc wobec ludzi i zwierząt.

Niniejsze opracowanie ma na celu ukazanie niewielkiego wycinka nowej patologii społecznej, jaką jest właśnie patotwórczość. Przybliżenie przypadków znęcania się nad zwierzętami przez patotwórców, jak również specyfiki dewiacyjnych zachowań w przestrzeni wirtualnej, pozwoli przedstawić skalę zagrożenia tym zjawiskiem i naznaczyć kierunki działań skupiających się wokół profilaktyki i zwalczania tego fenomenu.

2. Przegląd przypadków znęcania się nad zwierzętami prezentowanych w patotreściach

Pierwszym przypadkiem, o którym należy wspomnieć, jest zachowanie jednego z najbardziej popularnych patostreamerów w naszym kraju. Patotwórca zasłynął z transmitowania dewiacyjnych zachowań, w tym kłótni z domownikami, którym towarzyszyło wspólne spożywanie alkoholu i zażywanie środków odurzających. Do 2023 r. stałym uczestnikiem transmisji była także suczka, która również zyskała rozpoznawalność wśród członków patopubliczności¹⁴. Przez wiele lat obserwato-

¹¹ Według raportu „Patotreści w Internecie” Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę przygotowanego we współpracy z Rzecznikiem Praw Obywatelskich aż 84% nastolatków w wieku 13–15 lat miała styczność z patotreściami w internecie, przy czym 37% z nich oglądało je regularnie. Badani małoletni przyznali, że kierowali się głównie ciekawością (75%), nudami (29%), chęcią rozrywki (24%). Oglądają patotreści regularnie – raz albo 2 razy w tygodniu (28%), a nawet codziennie lub prawie codziennie (15%). Zob. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Rzecznik Praw Obywatelskich, *Patotreści w Internecie. Raport o problemie*, Warszawa 2019, s. 19–20.

¹² Niniejsze ustalenia bazują na wynikach badań zrealizowanych na potrzeby pracy magisterskiej Luizy Bergcholc pt. „Patostreaming w Polsce w ujęciu interdyscyplinarnym” napisanej w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku pod kierunkiem naukowym dr Eweliny Wojewody i obronionej w 2021 r.

¹³ Np. 17-latek w okrutny sposób znęcał się nad małym psem – kopał go i dźgał widłami. Proceder ten nagrywała 15-letnia dziewczyna. Zob. *Bestialsko znęcali się nad psem*, <https://policja.pl/pol/aktualnosci/228797,Bestialsko-znecali-sie-nad-psem.html> (dostęp: 20.05.2024 r.).

¹⁴ E. Wojewoda, L. Bergcholc, *The image of animal abuse in the light of selected cases of pathostreamers' transmissions*, „Internal Security” 2024/2.

rzy mogli być świadkami zaniedbywania zwierzęcia, któremu nie dostarczano regularnie właściwych posiłków i wody. Najczęściej suczka była karmiona pożywieniem typu *fast food*¹⁵. Podczas jednej z transmisji można było nawet zobaczyć, jak wygłodniały pies zjadł kanarka, którego patostreamer zostawił bez opieki¹⁶. Wypada podkreślić, że suczka bardzo często załatwiała swoje fizjologiczne potrzeby wewnątrz mieszkania¹⁷. Cały wachlarz zachowań wpisujących się w miano znęcania był szczególnie widoczny podczas długotrwałych (trwających nawet kilka tygodni) transmisji, tzw. *daily streamów*. Zatrważające jest to, że krzywdę psa obserwowały tysiące osób, a reakcje ze strony widzów miały tylko charakter incydentalny.

Podczas transmisji z 2018 r. dostrzeżono niepokojące zmiany w okolicy prawej tylnej łapy psa. Przyjęto, że uraz jest konsekwencją przypalenia papierosem przez nieznanego widza transmisji¹⁸. Patostreamer zbagatelizował problem, żartobliwie sugerując, że może to być nowotwór, po czym zorganizował zbiórkę pieniędzy na rzekome leczenie psa¹⁹, do którego rzecz jasna nigdy nie doszło. Przez kolejne lata widzowie byli świadkami rozrostu zmiany, która do 2023 r. urosła do rozmiarów głowy zwierzęcia. Poza tym pojawiały się inne objawy świadczące o pogorszającym się stanie zdrowia psa. Mimo wyraźnej konieczności interwencji weterynaryjnej patostreamer odmówił leczenia zwierzęcia. W swoich wypowiedziach medialnych argumentował to obawami o to, że pies może nie przeżyć zabiegu operacyjnego. Po odebraniu zwierzęcia okazało się, że miało ono liczne dodatkowe problemy zdrowotne, m.in. dotknięte procesem gnilnym uzębienie, które było przyczyną permanentnego bólu i trudności ze spożywaniem posiłków, oraz przerośnięte pazury, które również powodowały dyskomfort i ból podczas poruszania²⁰.

Wspominany patostreamer podczas transmisji znęcał się także nad innymi zwierzętami, tj. szczurami i kanarkami. Szczury przebywające w jego mieszkaniu były nieregularnie karmione, pozbawione stałego dostępu do wody i trzymane w zbyt małej klatce. Na jednym z patostreamów można było nawet dostrzec wpuszczenie do klatki, w której przebywał szczur hodowlany, owrzodzonego dzikiego szczura²¹. Nie sposób nie zauważyć, że takie postępowanie stworzyło ryzyko rozprzestrzenienia się chorób zakaźnych między zwierzętami, w tym chorób odzwierzęcych²². Interakcje między dzikimi a hodowanymi szczurami mogą również prowadzić do

¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=wi19ENKxR58> (dostęp: 20.05.2024 r.).

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=ryuS7FSS8rw> (dostęp: 20.05.2024 r.).

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=e3--NihN2T8> (dostęp: 20.05.2024 r.).

¹⁸ https://www.youtube.com/watch?v=VatBZst5_IU&t=78s (dostęp: 20.05.2024 r.).

¹⁹ Szerzej E. Wojewoda, L. Bergcholc, *The image...*

²⁰ A. Włodarski, *Daniel Magical stracił psa. Sonia odebrana przez Dolnośląski Inspektorat Ochrony Zwierząt*, <https://tylktorun.pl/wiadomosci/daniel-magical-stracil-psa-sonia-odebrana-przez-dolnoslaski-inspektorat-ochrony-zwierzat/> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=GKC6rFpckI4> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²² Szerzej: J.M. Sadowski, *Choroby zakaźne zwierząt udzielające się ludziom (antropozoonoz)*, [w:] *Mikrobiologia i choroby zakaźne zwierząt*, red. A. Schollenberger, J.M. Sadowski, Warszawa 1982, s. 276 i n.; Z. Gliński, K. Kostro, *Zoonoz, [w:] Choroby zakaźne zwierząt z zarysem epidemiologii weterynaryjnej i zoonoz*, red. Z. Gliński, K. Kostro, Warszawa 2003, s. 483 i n.

stresu behawioralnego i konfliktów²³. Ostatecznie szczury zostały znalezione martwe w zakamarkach mieszkania²⁴. Ponadto można zwrócić uwagę na przetrzymywanie w mieszkaniu, w którym był ogromny hałas, kanarków²⁵. Podczas jednego z incydentów niedbałe obchodzenie się z kanarkiem doprowadziło nawet do jego śmierci²⁶.

Kolejny przypadek patotwórcy, o którym należy wspomnieć, dotyczy również znęcania się nad psem. W 2019 r. sprawą zainteresowały się nawet organy ścigania, w konsekwencji czego wszczęto postępowanie w sprawie znęcania się nad zwierzęciem²⁷. Mężczyzna zdecydował się na adopcję psa ze schroniska w Sejnach 3 lata wcześniej. Niestety zwierzę było utrzymywane w niewłaściwych warunkach bytowania – bez dostępu do jedzenia i wody, w zamkniętym kocu pokrytym odchodami, na 4-metrowym sznurku, który był zawieszony metr nad ziemią²⁸. Według relacji widzów, którzy bardzo dokładnie śledzili działania patoinflucera, a nawet odwiedzali go w miejscu jego zamieszkania, zdarzały się przypadki bicia psa przez właściciela. O sytuacji zwierzęcia alarmowali przede wszystkim obserwatorzy patotransmisji. Część przedstawicieli patopubliczności dokumentowała nawet cierpienie zwierzęcia, zamieszczając posty w mediach społecznościowych i materiały wideo, które ilustrowały jego stan. Jednocześnie, poprzez te publikacje, apelowali o podjęcie odpowiednich działań interwencyjnych przez służby. Informacja o tragicznym stanie psa dotarła w końcu do Straży Miejskiej w Białymstoku oraz do Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami w Polsce (Oddział w Białymstoku). Ostatecznie pies został odebrany patoinflucerowi w 2019 r. przez białostocki Ekopatrol Straży Miejskiej w asyście funkcjonariuszy Policji. Trwające latami skrajne zaniedbanie doprowadziło do wychudzenia zwierzęcia, miejscowej utraty sierści oraz przewlekłego, ropnego zapalenia oczu i uszu. Ponadto na zwierzęciu bytowały pasożyty – stwierdzono obecność pcheł. Diagnostyka weterynaryjna wykazała również lewostronną kulawiznę piersiową oraz nieleczone złamania kości²⁹. Białostocki oddział Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami w Polsce zebrał na leczenie psa ponad 1600 zł od internautów. Następnie psa umieszczono w Schronisku dla Zwierząt w Białymstoku³⁰. Niemniej jednak w 2020 r. sieć obiegly ponowne doniesienia o stosowaniu agresji przez wspomnianego patotwórcę wobec szczeniaka, którego otrzymał w prezencie od widza. Patotwórca niejednokrotnie głośno krzyczał na przestraszone zwierzę,

²³ E. Eraslan, M.J. Castelhana-Carlos, L. Amorim, C. Soares-Cunha, A.J. Rodriugues, N. Sousa, *Home-cage behavior is impacted by stress exposure in rats*, „Frontiers in Behavioral Neuroscience” 2023/17, s. 1-9, <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2023.1195011> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²⁴ <https://wykop.pl/wpis/55850821/uwaga-tl-dr-patostrimer-daniel-magical-zameczy-l-sz> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=ks7f2QADls0&t=8775s> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=3aBT7Ee0DqM> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²⁷ I. Krzewska, *Były kandydat na prezydenta Białegostoku ponownie znęca się nad psem? Służby mają związane ręce (zdjęcia)*, <https://poranny.pl/byly-kandydat-na-prezydenta-bialelostoku-ponownie-zneca-sie-nad-psem-sluzby-maja-zwiazane-rece-zdjecia/ar/c1-15038888> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²⁸ <https://kononopedia.ru/doku.php?id=postacie:nero> (dostęp: 20.05.2024 r.).

²⁹ *Były kandydat na prezydenta Białegostoku zatrzymany. Zabrano mu psa*, <https://www.o2.pl/artykul/byly-kandydat-na-prezydenta-bialelostoku-zatrzymany-zabrano-mu-psa-6362205904148097a> (dostęp: 20.05.2024 r.).

³⁰ https://www.facebook.com/toz.bialystok/posts/2338030989561898?ref=embed_post (dostęp: 20.05.2024 r.).

straszył stosowaniem wobec niego kar cielesnych. Zdarzało się także, że dotykał je „żartobliwie” w okolicach narządów płciowych³¹, bił i przygniatał swoim ciałem. Podczas pobytu mężczyzny w szpitalu pies został mu skradziony przez widzów, którzy sprzeciwiali się takiemu traktowaniu zwierzęcia³².

W grupie patotwórców znęcających się nad zwierzętami znalazła się również patostreamerka znana z prowadzenia transmisji na platformie TikTok oraz kompulsywnego adoptowania zwierząt, głównie psów, kotów, świnek morskich i chomików. Kobieta wyrażała poglądy sugerujące akceptację zachowań o charakterze zoofilskim – stwierdziła, że nie widzi nic niewłaściwego w sytuacjach, kiedy psy liżą ją w okolicach intymnych, i uzasadniała to naturalną tendencją zwierząt do takich zachowań³³. Tego rodzaju wypowiedzi mogą być interpretowane jako banalizacja interakcji międzygatunkowej, która podlega etycznym i behawioralnym normom, oraz mogą sugerować społeczną akceptację dla zachowań, które są klasyfikowane jako znęcanie się nad zwierzętami³⁴. Poza tym patostreamerka nie dbała o posiadane zwierzęta – psy i koty były pozostawione same sobie, bez własnych legowisk, stałego dostępu do wody i pożywienia. W małej pokrytej odchodami klatce patostreamerka przechowywała ponad 11 chomików. Zwierzęta te posiadały obrażenia wynikające z agresywnych interakcji między sobą, co było efektem przeludnienia i stresujących warunków bytowania³⁵. W 2022 r. Fundacja dla Szczeniąt Judyta, która alarmowała o problemie, w obecności funkcjonariuszy Policji oraz pracowników Inspekcji Weterynaryjnej przeprowadziła interwencyjny odbiór zwierząt. Były one w bardzo złym stanie zdrowotnym – wyraźnie wychudzone, przestraszone, z licznymi pasażerami w sierści³⁶.

W sieci krążyły także doniesienia na temat rzekomych zachowań zoofilskich, których miał dopuszczać się kolejny patostreamer, znany głównie z regularnego przygarniania i nietypowego traktowania kur³⁷. Kury były przez niego wyprowadzane na spacer na krótkiej smyczy, wrzucane i zamykane w pralce, kąpane z wykorzystaniem szamponów przeznaczonych dla ludzi³⁸, nierzadko pojone piwem, rzucone i szarpane. Ponadto mężczyzna, który regularnie zażywał substancje psychoaktywne, w tym głównie marihuanę podczas swoich transmisji na żywo³⁹, celowo kierował strumień dymu z tych substancji w stronę kur. Działanie to miało na celu ich odurzenie. Patotwórca oskarżany był także przez swoich widzów o to, że kury po jakimś

³¹ <https://www.youtube.com/watch?v=kNBzAucSXE> (dostęp: 20.05.2024 r.).

³² <https://kononopedia.ru/doku.php?id=postacie:azorek> (dostęp: 20.05.2024 r.).

³³ A. Matracka, *Polska TikTokerka podejrzewana o zoofilię. „Zostało złożone powiadomienie o popełnieniu przestępstwa”*, <https://kobieta.gazeta.pl/kobieta/7,107881,28832696,polska-tiktokerka-podejrzewana-o-zoofilie-mam-nadzieje-ze.html> (dostęp: 20.05.2024 r.).

³⁴ E. Wojewoda, L. Bergcholc, *The image...*

³⁵ <https://www.tiktok.com/@sarinafna/video/7153979039139499269> (dostęp: 20.05.2024 r.).

³⁶ <https://www.facebook.com/FundacjaJudyta/posts/w-dniu-dzisiejszym-zostali%C5%9Bmy-poproszeni-przez-pa%C5%84stwow%C4%85-inspekcj%C4%99-weterynaryjn%C4%85/447323364107758/> (dostęp: 20.05.2024 r.).

³⁷ E. Wojewoda, L. Bergcholc, *The image...*

³⁸ <https://www.tiktok.com/@mlodyconor/video/6968943208189480198> (dostęp: 20.05.2024 r.).

³⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=ld-mjNUdq9g&t=41s> (dostęp: 20.05.2024 r.).

czasie wyrzucał przez okno mieszkania bądź zabijał i zjadał⁴⁰. Pomimo tego, że kura jest zwierzęciem gospodarskim, patostreamer traktował ją jak zwierzę domowe.

Tylko w stosunku do nielicznych patotwórców wszczęto postępowanie w sprawie znęcania się nad zwierzętami. Przykładem jest patostreamer, któremu postawiono zarzuty popełnienia przestępstwa z art. 35 ust. 1a u.o.z.⁴¹ Mężczyzna w celach finansowych stosował wobec zwierząt przemoc fizyczną – transmisje z udziałem psa i kotów oglądało tysiące widzów, którzy zachęcali wysokimi wpłatami pieniężnymi do ich krzywdzenia. Przy użyciu siły koty były wkładane do wnętrza piekarnika oraz podtrzymywane nad rozgrzaną patelnią w celu przypalenia łap⁴². Dodatkowo podczas transmisji na żywo mężczyzna wykręcał im łapy, szarpał za sierść, uderzał w okolicę pyska, ciągał za ogon. Koty były także wielokrotnie opluwane, kopane, przymusowo przetrzymywane w niewłaściwych warunkach bez dostępu do wody i jedzenia⁴³. Ofiarą przemocy wielokrotnie padł również pies rasy owczarek niemiecki, któremu patotwórca wkładał zapalone papierosy do pyska. Patotwórca ciągał psa za tylne łapy i kopał, co wywoływało u zwierzęcia ból – można było usłyszeć i zaobserwować podczas transmisji głośne piski oraz desperackie próby wydostania się z uchwytu oprawcy⁴⁴. Materiały udostępniane przez patostreamera obrazowały także zachowania o potencjalnie zoofilskim charakterze – masował on koty językiem oraz dłonią w okolicy narządów płciowych. Ponadto w trakcie transmisji na żywo patotwórca zmuszał psa do lizania pach, jednocześnie symulując odczuwanie przyjemności seksualnej. Niektóre przekazy zawierały też symulacje aktów płciowych ze zwierzęciem⁴⁵. Bez wątpienia ekspozycja na takie treści może mieć szkodliwy wpływ na młodych widzów, przyczyniając się do zaburzeń emocjonalnych, wypaczania norm społecznych oraz rozwoju dysfunkcyjnych postaw seksualnych.

W doniesieniach medialnych niejednokrotnie zwracano także uwagę na twórców, którym stygmat patoinfluencera nadano po upublicznieniu informacji o znęcaniu się nad zwierzętami. Przykładem jest para influencerów, którzy zostali skazani na karę ograniczenia wolności w związku ze znęcaniem się nad buldogiem francuskim. Zwierzę było znacznie niedożywione, a organizm psa weterynarze ocenili jako „całkowicie wyniszczony”. Na skutek wielomiesięcznych zaniedbań u psa rozwinęła się skrajna kacheksja⁴⁶. Należy zaznaczyć, że kacheksja pojawia się rzadko i jest wynikiem permanentnego stresu oraz przebywania w niewłaściwych warunkach⁴⁷.

⁴⁰ E. Wojewoda, L. Bergcholc, *The image...*

⁴¹ <https://natemat.pl/459082,patostreamer-gural-znecal-sie-nad-zwierzetami> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁴² <https://www.youtube.com/watch?v=yMWWzKquowU&t=490s> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁴³ E. Wojewoda, L. Bergcholc, *The image...*

⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=yMWWzKquowU&t=412s> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁴⁵ <https://wykop.pl/link/6345139/patostreamer-gural-zneca-sie-nad-zwierzetami-policja-wszczyna-dochodzenie/komentarz/98089993/polecam-zobaczyc-tego-gifa> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁴⁶ K. Kwiatek, *Influencerka z Wrocławia skazana za znęcanie się nad pieszkiem. Czeka ją 10 miesięcy prac społecznych. Pies umierał w bólu przez kilka dni*, <https://gazetawroclawska.pl/influencerka-z-wroclawia-skazana-za-znecanie-sie-nad-pieskiem-czeka-ja-10-miesiecy-prac-spoecznych-pies-umierał-w-bolu-przez/ar/c1-18254629> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁴⁷ H. Mamzer, *Braki urozmaiceń środowiskowych w schroniskach dla bezdomnych zwierząt – ludzka percepcja potrzeb zwierząt a ich dobrostan*, „Życie Weterynaryjne” 2020/95(5), s. 274.

Kolejnym przykładem jest działalność twórczyni internetowej, która zyskała w przestrzeni internetowej miano „psiej influencerki”, albowiem prowadziła ona szkołę trenerską dla psów oraz fundacji. Według doniesień medialnych kobiecie postawiono zarzut znęcania się nad zwierzętami ze szczególnym okrucieństwem⁴⁸. Zwierzęta trafiały do pseudohodowli głównie ze względu na problemy behawioralne – właściciele opłacali pobyt zwierząt, którym miał być zapewniony trening, legowisko oraz odpowiednie posiłki. Okazało się, że psy były utrzymywane w zbyt małych klatkach, wychudzone, niewyprowadzane na spacer, a nawet podduszane dławikiem⁴⁹.

W 2024 r. do sieci trafiło także nagranie, w którym popularny, kontrowersyjny influencer i raper pod wpływem substancji psychoaktywnych masturbował się i uderzał przyrośniętym psą w pysk w obecności małoletniego. Co więcej, mężczyzna na nagraniu zapowiadał, że psy dodatkowo zgwałci⁵⁰.

3. Profilaktyka i zwalczanie przejawów znęcania się nad zwierzętami przez patotwórców

Zarysowany w opracowaniu problem ma bardzo złożony charakter, co uwidacznia konieczność kompleksowej analizy tego zjawiska i skłania do refleksji nad podjęciem szeroko zakrojonej interwencji na poziomie społecznym, instytucjonalnym oraz normatywnym. Bez wątpienia stanowi on ogromne wyzwanie dla przedstawicieli dogmatyki, jak również organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Przede wszystkim można się zastanowić nad walką z tym zjawiskiem na płaszczyźnie legislacyjnej. Nie budzi chyba żadnych wątpliwości, że niektóre zachowania prezentowane przez patotwórców nie mogą pozostawać poza oddziaływaniem norm penalnych. Skłania to więc do zadania pytania, czy rzeczywiście w świetle rozwiązań polskiego prawa karnego patostreamerzy pozostają całkowicie bezkarni.

De lege lata w polskim ustawodawstwie nie zdecydowano się dotychczas na dokonanie odrębnej penalizacji patostreamingu, aczkolwiek w ostatnich latach zaczęły się pojawiać głosy podnoszące konieczność kryminalizacji tej patologii społecznej. Pokłosiem tych dążeń jest poselski projekt z 23.05.2023 r.⁵¹ dotyczący typizacji patostreamingu. Projektodawcy proponują w nim dodanie do Kodeksu karnego⁵²

⁴⁸ M. Danielewicz, *Psia influencerka z zarzutami znęcania się nad zwierzętami. Małgo nie przyznaje się do winy*, <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,30861606,psia-trenerka-uslyszal-zarzut-znecania-sie-nad-zwierzetami.html> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁴⁹ K. Kojzar, *„Szkoła” psy, głodząc je i trzymając w małych klatkach. Influencerka trafiła do aresztu*, <https://oko.press/malgo-trafila-do-aresztu> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁵⁰ B. Godziński, *Popek nagrał obrzydliwy film z psem, ale to nie wszystko. Prokuratura jest zasypywana pismami*, <https://topnewsy.pl/1853,co-zrobil-popek-szokujacym-filmem-z-psem-zajmie-sie-prokuratura> (dostęp: 20.05.2024 r.).

⁵¹ Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, druk sejmowy nr 3310, Sejm IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=740596C9BAD0795CC12589C1002F2E92> (dostęp: 24.05.2024 r.).

⁵² Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 17 ze zm.).

art. 255b⁵³. Ponadto na omawiany problem zaczęto zwracać uwagę w pracach z zakresu prawa karnego i kryminologii⁵⁴. Wypada jednak nadmienić, że dyskusje medialne toczone wokół typizacji tego fenomenu są ewidentnie nasiąknięte dużą dawką populizmu penalnego. Choć samo streamowanie dewiacyjnych zachowań nie jest obecnie czynem zabronionym (nie wszystkie przejawy składające się na tę patologię społeczną można bowiem uznać za przestępcze), to nie znaczy, że wobec patostreamerów nie można w ogóle stosować narzędzi przewidzianych w prawie karnym. Należy podkreślić, że patotwórczość obejmuje szereg bardzo różnych i odmiennych gatunkowo zachowań. Dewiacyjna aktywność patotwórców polega po prostu na przeniesieniu dotychczas znanych patologii społecznych i form przestępczości do sieci. Różnica tkwi w tym, że zachowania te są upubliczniane na szeroką skalę za pośrednictwem środków masowego komunikowania się na odległość w czasie rzeczywistym czy też w postaci „shotów”, na których zarejestrowano „najciekawsze dymy”. W związku z powyższym należy podkreślić, że wszystkie przestępcze aktywności prezentowane na patostreamach są penalizowane na zasadach ogólnych, co dotyczy także znęcania się nad zwierzętami, a zatem nie wymaga się tworzenia odrębnego typu przestępstwa. Wypada jednak zaznaczyć, że w praktyce bardzo rzadko dochodzi do pociągnięcia patotwórców do odpowiedzialności prawnokarnej. Skazania patostreamerów mają charakter precedensowy i dotyczą tylko niewielkiej części przedstawicieli bardzo dużego grona patocelebrystów. Agata Ziobroń trafnie zaznacza, że projektodawca, proponując dodanie do ustawy karnej art. 255b, kierował się nie tylko populistycznym ujęciem problemu, ale także „zaniechał wprowadzenia uprzednio środków administracyjnoprawnych”⁵⁵, które wiązałyby się z nakładaniem na administratorów platform społecznościowych, umożliwiających prowadzenie transmisji na żywo, obowiązku usuwania i ograniczania patologicznych treści.

⁵³ „Art. 255b. § 1. Kto za pośrednictwem sieci teleinformatycznej, poprzez transmisję obrazu lub dźwięku albo udostępnienie zapisu obrazu lub dźwięku, rozpowszechnia treści przedstawiające popełnienie czynu zabronionego:

1) zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, jako umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu, wolności, wolności seksualnej, obyczajności, rodzinie i opiece lub popełnione z użyciem przemocy;

2) polegającego na znęcaniu się nad zwierzęciem lub zabiciu zwierzęcia, określonym w art. 35 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 572 i 2375);

3) stanowiącego naruszenie nietykalności cielesnej, w sposób prowadzący do poniżenia lub upokorzenia innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w sposób określony w § 1 rozpowszechnia treści przedstawiające, jako czyn rzeczywiste popełnione, pozorowane popełnienie czynu zabronionego wskazanego w § 1 pkt 1–3.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej albo taką korzyść osiąga, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1, kto, nie będąc sprawcą, podżegaczem lub pomocnikiem do czynu zabronionego wskazanego w § 1 pkt 1–3, działa w celu obrony interesu publicznego lub zasługującego na uwzględnienie interesu prywatnego”.

⁵⁴ Zob. np. E.M. Guzik-Makaruk, E. Wojewoda, L. Bergcholc, *Patostreaming i patoinfluencing jako współczesne wyzwania dla prawa karnego i kryminologii*, Warszawa 2024; E. Wojewoda, L. Bergcholc, *The image...*; Ł. Rosiak, *Patostreaming – istota projektowanego art. 255 kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2024/3, s. 55–56.

⁵⁵ A. Ziobroń, *Ocena poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – kodeks karny dotyczącej kryminalizacji zjawiska patostreamingu*, „Palestra” 2023/10, s. 59.

Autorki niniejszego opracowania podzielają powyższe stwierdzenie. Bez wątpienia kluczową rolę w walce z patoinfluenciem i patostreamingiem odgrywają administratorzy wspomnianych platform internetowych. Należy zaznaczyć, że administracja tych serwisów posiada istotne narzędzia do monitorowania i ewentualnego ograniczania dostępu do treści, które mogą być uznane za szkodliwe lub nieetyczne. Mimo że w niektórych przypadkach administratorzy platform internetowych podjęli dosyć zdecydowane kroki w tym obszarze, takie jak usunięcie kont niektórych twórców, to wciąż wiele materiałów związanych z patotransmisjami, w tym fragmenty wideo zawierające patologiczne zachowania („shoty”), pozostaje dostępnych w tych serwisach. Obecność treści, które mogą być szkodliwe dla dzieci i młodzieży, uwidacznia jednak niedociągnięcia w stosowanych przez administratorów mechanizmach regulacyjnych, w tym w algorytmach rozpoznawania obrazu, które mają za zadanie automatyczne blokowanie treści naruszających regulamin platformy. Znaczącym przykładem takiej opieszałości jest brak konkretnych działań prowadzących do ograniczenia aktywności twórców korzystających z wizerunku znanego patoinfluencera w celach komercyjnych. W odpowiedzi na to część widowni zainicjowała masowe zgłaszanie treści na grupach społecznościowych. Pomimo tej inicjatywy profile te nadal publikują treści z udziałem patostreamera na platformach mediów społecznościowych. Wielokrotne próby interwencji ze strony użytkowników, mimo ich masowego charakteru, nie przynoszą spodziewanych rezultatów, co wskazuje na istotne luki w mechanizmach egzekwowania polityk serwisów. Ta sytuacja podkreśla wyzwania związane z zapewnieniem efektywnego nadzoru nad treściami patologicznymi w mediach społecznościowych. Ponadto zjawisko to uwydatnia potrzebę zastosowania bardziej rygorystycznych i skutecznych metod regulacji treści przez administratorów platform, które powinny obejmować nie tylko technologie rozpoznawania i blokowania treści niezgodnych z normami, ale także szybką i zdecydowaną reakcję na zgłoszenia użytkowników.

Według autorek problemem patotreści powinno zainteresować się również Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości, którego jeden z celów dotyczy „rozpoznawania i zwalczania przestępstw popełnionych przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej oraz zapobiegania tym przestępstwom, a także wykrywania i ścigania sprawców tych przestępstw”⁵⁶. Należy pochylić się również nad stworzeniem specjalnych biur, komórek do walki z patotreściami, które mogłyby mieścić się w komendach wojewódzkich. Ich zadaniem byłoby monitorowanie sieci pod kątem rozpowszechniania patologicznych treści w internecie. Jest to zasadne, gdyż podczas patostreamów dochodzi do licznych czynów należących do przestępczości pospolitej. Różnica polega jedynie na tym, że mają one miejsce w przestrzeni internetowej. Bez wątpienia jednym z problemów skutecznego pociągania patotwórców do odpowiedzialności prawnokarnej jest niedostatek możliwości technicznych polskich komend i komisariatów.

⁵⁶ Artykuł 5d ust. 1 pkt 1 ustawy z 6.04.1990 r. o Policji (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 145 ze zm.).

Równocześnie niezbędne wydaje się wdrożenie skutecznych programów edukacyjnych, które będą kształtować odpowiedzialne postawy wobec zwierząt oraz promować pozytywne i szanujące życie wzorce zachowań w przestrzeni cyfrowej. W związku z tym rola platform cyfrowych oraz organów ścigania staje się kluczowa dla monitorowania i reagowania na patologiczne treści oraz egzekwowania istniejących przepisów dotyczących ochrony zwierząt. Łukasz Rosiak trafnie wskazuje, że poza sferą przepisów istotną rolę odgrywa społeczna odpowiedzialność patoinfluencerów i patostreamerów⁵⁷.

Należy również zaznaczyć, że wyraźny sprzeciw wobec tego typu transmisji, wyrażany poprzez niewpłacanie pieniędzy, nieoglądanie i niepromowanie takich treści, mógłby znacząco ograniczyć skalę nadużyć. Wydaje się nawet, że to właśnie rezygnacja ze wspierania twórców takiego contentu w jakiegokolwiek postaci przyniosłaby najbardziej pożądane efekty w zakresie zapobiegania i zwalczania tego zjawiska. Stąd też należy postulować konieczność prowadzenia stosownych działań w placówkach oświatowych (np. podczas godzin wychowawczych) i uwrażliwianie przedstawicieli młodego pokolenia na krzywdę zwierząt i zagrożenia, które generowane są przez aktywność patostreamerów w cyberprzestrzeni. Dodatkowo w ramach działań edukacyjnych warto zintensyfikować wysiłki na rzecz rozwijania kompetencji krytycznego myślenia wśród młodzieży. Edukacja medialna powinna stać się nieodłącznym elementem programu nauczania na różnych poziomach edukacyjnych, by młodzi ludzie byli w stanie lepiej rozpoznawać i rozumieć struktury oraz mechanizmy działania mediów, w tym potencjalne zagrożenia płynące z patostreamów. Powinno to obejmować analizę treści internetowych, co pozwoli uczniom zrozumieć, dlaczego pewne patologiczne treści są wciąż promowane oraz jakie mogą być wielowymiarowe, długofalowe skutki takich działań. Nieocenioną rolę w tego rodzaju edukacji mogą odegrać warsztaty i seminaria, podczas których młodzież będzie uczona odpowiedzialnego korzystania z internetu oraz sposobów ochrony przed negatywnym wpływem patotreści. Uwzględnienie w programach szkolnych zajęć poświęconych etyce w internecie, a zwłaszcza omówienie odpowiedzialności za słowa i czyny w sieci, może dodatkowo wzmacniać świadomość konsekwencji uczestnictwa w kulturze cyfrowej. Równocześnie istotne jest angażowanie rodziców i opiekunów w proces edukacyjny, poprzez organizowanie spotkań i warsztatów dotyczących bezpieczeństwa w internecie, np. w ramach współpracy ze szkołami wyższymi. Takie działania umożliwią stworzenie podwalin systemu skutecznego przeciwdziałania niepożądanym zjawiskom, takim jak właśnie patoinfluencing oraz patostreaming. Tylko przez wspólne, zintegrowane działania wszystkich zaangażowanych stron możliwe jest efektywne ograniczanie skali tego zjawiska i jego negatywnego wpływu na młode pokolenie.

Ponadto kluczową rolę należy przypisać także zacieśnieniu i usprawnieniu współpracy z organizacjami zajmującymi się ochroną praw zwierząt w celu skuteczniejszego identyfikowania i reagowania na akty znęcania się nad zwierzętami. W przypadku większości patotwórców, którzy dopuszczali się takich czynów, organizacje

⁵⁷ Ł. Rosiak, *Patostreaming...*, s. 61.

te odniosły sukcesy, jednak ich działania często były możliwe dzięki aktywnemu zaangażowaniu widzów zgłaszających przypadki nadużyć. Niezbędne jest jednak kontynuowanie i rozszerzanie edukacji społeczeństwa w zakresie odpowiedzialności za dobrostan zwierząt oraz promowanie aktywności obywatelskiej polegającej na sygnalizowaniu wszelkich niepokojących zdarzeń. Wzmocnienie tej współpracy mogłoby obejmować stworzenie bardziej przystępnych i widocznych kanałów zgłaszania nadużyć, np. dedykowane linie telefoniczne, aplikacje mobilne czy strony internetowe z prostymi formularzami zgłoszeniowymi. Ponadto organizacje ochrony praw zwierząt mogłyby pracować nad zwiększeniem swojej obecności w mediach społecznościowych, co nie tylko ułatwiłoby widzom zgłaszanie przypadków przestępczej aktywności patotwórców, ale także edukowało publiczność na temat znaczenia i metod ochrony praw zwierząt. Kluczowe mogłoby być również budowanie silniejszych więzi oraz kooperacji z platformami mediów społecznościowych, aby te szybciej reagowały na zgłoszenia nadużyć i efektywniej usuwały treści promujące lub dokumentujące znęcanie się nad zwierzętami.

Warto też zasygnalizować ogromną rolę mediów, które nagłaśniają przypadki niehumanitarnego traktowania zwierząt przez patostreamerów, dzięki czemu informacje o takich zachowaniach docierają do osób niebędących odbiorcami patotreści. W publikowanych doniesieniach rzucają bowiem światło na konieczność edukacji społecznej oraz podjęcia interwencji przez odpowiednie instytucje w celu zapewnienia ochrony dobrostanu zwierząt właśnie w kontekście rozwoju cyfrowego świata „rozrywki”. Dzięki doniesieniom medialnym wiele osób, w tym rodzice i opiekunowie, uzyskuje świadomość na temat patologicznej działalności patotwórców, co z kolei może wpłynąć na ich decyzje dotyczące monitorowania treści dostępnych dla dzieci i młodzieży. To zwiększa możliwość prewencyjnego działania w zakresie ochrony młodszych użytkowników internetu przed patotreściami. Warto dodać, że organizacja kampanii edukacyjnych, zarówno w sieci, jak i w instytucjach oświatowych, odgrywa zasadniczą rolę w prewencji rozpowszechniania patotreści, szczególnie tych, które promują znęcanie się nad zwierzętami. Kampanie *online*, prowadzone na platformach społecznościowych i wideo, mogą skutecznie docierać do szerszej publiczności, wykorzystując formaty takie jak krótkie filmy edukacyjne, grafiki interaktywne oraz webinaria.

4. Podsumowanie

Zachowania szkodzące zwierzętom, manifestowane przez tzw. patotwórców, nie są zjawiskiem rzadkim. Często są one wtórnie prezentowane w formie krótkich klipów wideo, łatwo dostępnych w sieci, co zwiększa ryzyko, że będą one oglądane również przez dzieci i młodzież. Należy podkreślić, że transmisje ukazujące niehumanitarne traktowanie zwierząt zyskują znaczącą popularność w cyfrowej przestrzeni. Potwierdzają to wysokie wyniki oglądalności takich treści, a także wyraźne zainteresowanie materiałami pochodnymi, zwanymi „shotami”, które notują nawet kilkadziesiąt tysięcy wyświetleń.

Komercjalizacja cierpienia zwierzęcego nie tylko wzmacnia finansowo kontrowersyjne praktyki patotwórców, ale również przyczynia się do ich normalizacji w oczach części widzów. Okazuje się, że w wielu przypadkach widzowie patostreamów przez lata nie reagowali na jawne akty krzywdzenia zwierząt, a nawet finansowo wspierali takie działania, co sprzyjało eskalacji przemocowych zachowań. W kontekście serwisów umożliwiających finansowe wsparcie, takich jak *tip and donate*, istotnym problemem jest brak regulacji dotyczących wieku darczyńców, co pozwala przypuszczać, że wśród osób wpłacających darowizny znajdują się również małoletni. Niestety brak adekwatnych środków zapobiegawczych może prowadzić do sytuacji, w których młodzi ludzie, dzięki obserwowanym treściom, zaczynają naśladować destruktywne zachowania, co było widoczne w przypadku 2 nieletnich, którzy znęcali się nad psem, prowadząc transmisję na żywo⁵⁸. Ponadto tego rodzaju patotreści mogą również przyczyniać się do zjawiska desensytyzacji wśród młodych odbiorców, którzy mogą zaczynać postrzegać brutalne traktowanie zwierząt jako zjawisko powszechne i akceptowalne.

Wzrost zainteresowania takimi treściami wskazuje na rozpowszechnienie i dostępność tego rodzaju materiałów, a także na wyzwania związane z ograniczaniem ich negatywnego wpływu na społeczeństwo, zwłaszcza na młodszych użytkowników internetu. Zapobieganie i zwalczanie tego zjawiska wymaga zintensyfikowania działań edukacyjnych i regulacyjnych, mających na celu zwiększenie świadomości społecznej oraz wprowadzenie skuteczniejszych mechanizmów kontrolnych i interwencyjnych w przestrzeni cyfrowej.

Dotychczas podejmowane działania na rzecz walki z patostreamingiem nie mogą być uznane za efektywne. Warunkiem skuteczności profilaktyki i zwalczania tego fenomenu jest bez wątpienia wielotorowość podejmowanych działań, które muszą być oparte na szerokiej kooperacji wielu podmiotów. W ramach systemowego podejścia do problemu kluczowe znaczenie ma nie tylko egzekwowanie obowiązujących przepisów i pociąganie patotwórców do odpowiedzialności prawnokarnej, ale także właśnie szeroko zakrojona współpraca międzysektorowa. W takiej kooperacji powinny brać udział jednostki organizacyjne Policji specjalizujące się w zwalczaniu cyberprzestępczości, administratorzy platform umożliwiających streaming, organizacje działające na rzecz ochrony praw zwierząt, instytucje oświatowe, media oraz rodzice małoletnich użytkowników internetu. Społeczeństwo musi być świadome tego, że patoinfluencing i patostreaming to zjawiska szkodliwe, mające długofalowe negatywne konsekwencje o charakterze ponadindywidualnym. Edukacja powinna koncentrować się na promowaniu pozytywnych wzorców postępowania ze zwierzętami, szczególnie wśród młodych ludzi, którzy są szczególnie narażeni na wpływy cyfrowego świata. Działania te powinny obejmować rozwój i wdrażanie programów edukacyjnych w szkołach, które nie tylko informują o prawach zwierząt, ale także uczą empatii i odpowiedzialności za życie innych istot, które są

⁵⁸ *Bestialsko znęcali się nad psem*, <https://policja.pl/pol/aktualnosci/228797,Bestialsko-znecali-sie-nad-psem.html> (dostęp: 20.05.2024 r.).

zależne od człowieka. Media mogą odgrywać rolę w promowaniu pozytywnych treści i demaskowaniu szkodliwych praktyk, podczas gdy administratorzy platform streamingowych powinni wprowadzać i egzekwować surowe regulaminy dotyczące treści publikowanych przez użytkowników. Podsumowując, tylko poprzez taką zintegrowaną i multidyscyplinarną współpracę możliwe jest osiągnięcie trwałych zmian w percepcji patowidowni, co może przyczynić się do redukcji zjawiska patotreści i ochrony dobrostanu zwierząt.

Bibliografia

1. Bergcholc L., *Patostreaming jako nowe wyzwanie dla kryminologii w kontekście współczesnych cyberzagrożeń*, [w:] *Prawo karne i kryminologia wobec kryzysów XXI wieku*, red. E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, Warszawa 2022.
2. Bergcholc L., *Patostreaming w ujęciu interdyscyplinarnym*, praca magisterska, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2021.
3. Bergcholc L., *Rola mediów społecznościowych w kształtowaniu przestrzeni dla cyberprzemocy i przestępczości na przykładzie patoinfluencingu i patostreamingu*, [w:] *Nauki penalne: synergia teorii i praktyki*, red. A. Danielewska, K. Kalbarczyk, Lublin 2024.
4. Bergcholc L., *Rola patostreamingu w propagowaniu przemocy – ujęcie kryminologiczno-wiktymologiczne*, [w:] *Psychologiczne i społeczne uwarunkowania przemocy w ujęciu naukowym*, red. I. Mołdoch-Mendoń, M. Maciąg, Lublin 2024.
5. *Bestialsko znęcali się nad psem*, <https://policja.pl/pol/aktualnosci/228797,Bestialsko-znecali-sie-nad-psem.html>.
6. *Były kandydat na prezydenta Białegostoku zatrzymany. Zabrano mu psa*, <https://www.o2.pl/artukul/byly-kandydat-na-prezydenta-bialeghostoku-zatrzymany-zabrano-mu-psa-6362205904148097a>.
7. Dajnowicz-Piesiecka D., *Temporary removal of an animal from its owner or keeper on the basis of Art. 7 of the Animal Protection Act*, *Studia Iuridica Toruniensia* 2022, t. 30, <https://doi.org/10.12775/SIT.2022.005>.
8. Danielewicz M., *Psia influencerka z zarzutami znęcania się nad zwierzętami. Małgo nie przyznaje się do winy*, <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,30861606,psia-trenerka-uslyszal-zarzut-znecania-sie-nad-zwierzetami.html>.
9. Eraslan E., Castelhano-Carlos M.J., Amorim L., Soares-Cunha C., Rodriugues A.J., Sousa N., *Home-cage behavior is impacted by stress exposure in rats*, *Frontiers in Behavioral Neuroscience* 2023, t. 17, <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2023.1195011>.
10. Fijałkowska A., *Problem strony podmiotowej przestępstwa znęcania się nad zwierzętami na gruncie ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt*, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Iuridica* 2021, t. 97, <https://doi.org/10.18778/0208-6069.97.10>.
11. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Rzecznik Praw Obywatelskich, *Patotreści w Internecie. Raport o problemie*, Warszawa 2019.
12. Gliński Z., Kostro K., *Zoonozy*, [w:] *Choroby zakaźne zwierząt z zarysem epidemiologii weterynaryjnej i zoonoz*, red. Z. Gliński, K. Kostro, Warszawa 2003.

13. Godziński B., *Popek nagrzał obrzydliwy film z psem, ale to nie wszystko. Prokuratura jest zasypywana pismami*, <https://topnewsy.pl/1853,co-zrobil-popek-szukujacym-filmem-z-psem-zajmie-sie-prokuratura>.
14. Guzik-Makaruk E.M., Wojewoda E., Bergcholc L., *Patostreaming i patoinfluencing jako współczesne wyzwania dla prawa karnego i kryminologii*, Warszawa 2024.
15. Guzik-Makaruk E.M., Wojewoda E., *Prawnokarne i kryminologiczne aspekty znęcania się nad zwierzętami*, [w:] *Meandry prawa – teoria i praktyka*, red. E.W. Pływaczewski, J. Bryk, Szczytno 2017.
16. Helios J., Jedlecka W., *Paternalizm w zawodzie lekarza weterynarii? O relacji lekarz weterynarii – opiekun zwierzęcia*, *Życie Weterynaryjne* 2023, nr 98(11).
17. Helios J., Jedlecka W., *Zwierzęta jako ofiary przemocy domowej*, *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego* 2022, t. 63, <https://doi.org/10.19195/2084-5065.63.3>.
18. Kojzar K., „Szkolita” psy, głodząc je i trzymając w małych klatkach. Influencerka trafiła do aresztu, <https://oko.press/malgo-trafila-do-aresztu>.
19. Kołacz R., Dobrzański Z. [red.], *Higiena i dobrostan zwierząt gospodarskich*, Wrocław 2019.
20. Krzewska I., *Były kandydat na prezydenta Białegostoku ponownie znęca się nad psem? Służby mają związane ręce (zdjęcia)*, <https://poranny.pl/byly-kandydat-na-prezydenta-bialegostoku-ponownie-zneca-sie-nad-psem-sluzby-maja-zwiazane-rece-zdjecia/ar/c1-15038888>.
21. Kwiatek K., *Influencerka z Wrocławia skazana za znęcanie się nad pieszkiem. Czeka ją 10 miesięcy prac społecznych. Pies umierał w bólu przez kilka dni*, <https://gazeta-wroclawska.pl/influencerka-z-wroclawia-skazana-za-znecanie-sie-nad-pieszkiem-czeka-ja-10-miesiecy-prac-spoecznych-pies-umieral-w-bolu-przez/ar/c1-18254629>.
22. Mamzer H., *Braki urozmaiceń środowiskowych w schroniskach dla bezdomnych zwierząt – ludzka percepcja potrzeb zwierząt a ich dobrostan*, *Życie Weterynaryjne* 2020, nr 95(5).
23. Matracka A., *Polska TikTokerka podejrzewana o zoofilię. „Zostało złożone powiadomienie o popełnieniu przestępstwa”*, <https://kobieta.gazeta.pl/kobieta/7,107881,28832696,polska-tiktokerka-podejrzewana-o-zoofilie-mam-nadzieje-ze.html>.
24. Osija A., Fiszdon K., *Lęk separacyjny u psów – przyczyny, objawy, metody leczenia*, *Życie Weterynaryjne* 2015, nr 90(12).
25. Paleń P., *Wybrane aspekty prawne ochrony zwierząt gospodarskich w Polsce*, Kortowski Przegląd Prawniczy 2017, nr 2.
26. Podedworny Z., *Przemoc domowa a przemoc wobec zwierząt. Analiza prawno-wikty-mologiczna*, *Biuletyn Kryminologiczny* 2019, nr 26.
27. Rosiak Ł., *Patostreaming – istota projektowanego art. 255 kodeksu karnego*, *Prokuratura i Prawo* 2024, nr 3.
28. Sadowski J.M., *Choroby zakaźne zwierząt udzielające się ludziom (antropozoonozy)*, [w:] *Mikrobiologia i choroby zakaźne zwierząt*, red. A. Schollenberger, J.M. Sadowski, Warszawa 1982.

29. Włodarski A., *Daniel Magical stracił psa. Sonia odebrana przez Dolnośląski Inspektorat Ochrony Zwierząt*, <https://tylkotorun.pl/wiadomosci/daniel-magical-stracil-psa-sonia-odebrana-przez-dolnoslaski-inspektorat-ochrony-zwierzat/>.
30. Wojewoda E., Bergcholc L., *The image of animal abuse in the light of selected cases of pathostreamers' transmissions*, *Internal Security* 2024, nr 2.
31. Ziobroń A., *Ocena poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – kodeks karny dotyczącej kryminalizacji zjawiska patostreamingu*, *Palestra* 2023, nr 10.